

STRUCTURELE CONTEXTUALISERING VAN DE POLITIONELE REGISTRATIES INZAKE INTRAFAMILIAAL GEWELD IN OOST- EN WEST-VLAANDEREN

Lieven PAUWELS*

1. Intrafamiliaal geweld: een recent fenomeen?

Criminologen hebben sinds de institutionalisering van de criminologie als wetenschap steeds ruimschoots aandacht besteed aan geweldscriminaliteit. Vermoedelijk omdat geweld van alle tijden is, en omdat geweldscriminaliteit de kwaliteit van het dagelijkse leven hypothekeert. Niemand zal betwisten dat ook *intrafamiliaal geweld* van alle tijden is. Doch, een overzicht van wetenschappelijke publicaties hieromtrent zou bij velen het tegendeel doen vermoeden. Het is duidelijk dat de *aandacht* voor intrafamiliaal geweld van recentere datum is. Dit is jammer, gezien de ernst van deze misdrijven en het contradictorisch karakter dat er rond hangt. Deze vormen van geweld vinden immers plaats in hetzelfde communicatieve relatiesysteem waarin zich ook samenwerking, wederkerige aandacht, tederheid en steun afspelen. Deze combinatie van tegenstrijdige belevingen is op zijn minst verwarrend te noemen.¹ In deze inleidende paragraaf wordt ingegaan op vier belangrijke redenen die kunnen verklaren hoe het komt dat de aandacht voor huiselijk geweld van recente datum is. Dit laat de lezer toe zich een beeld te vormen van wat doorgaans onder huiselijk geweld wordt begrepen.

Eerst en vooral is het concept 'intrafamiliaal geweld' een sociale constructie. Dit betekent dat de betekenis die aan intrafamiliaal geweld gegeven wordt, bepaald wordt door een steeds veranderende perceptie van de maatschappelijke werkelijkheid.² Laat mij deze stelling summier verduidelijken.

In de jaren '60 werd intrafamiliaal geweld zowat gelijkgesteld met *kindermishandeling*. Het ging hierbij vooral om fysieke en psychische mishandeling als ook emotionele verwaarlozing. In het begin van de jaren '70 wordt de aandacht verruimd naar *mishandeling van vrouwen door hun partner*, mede dank zij acties

* Wetenschappelijk medewerker vakgroep Strafrecht en Criminologie-UG. Met dank aan prof. dr. P. PONSAERS en lic. R. STOOP voor de nuttige raadgevingen. Tevens bedank ik de redactie voor de opbouwende kritiek op eerdere versies van dit artikel.

1. J. GROEN, Inleiding bij een themanummer intrafamiliale agressie, *Justitiële Verkenningen* 1986, afl. 4, 386.

2. H. BAARTMAN, "Fysieke mishandeling van kinderen", *Tijdschrift voor criminologie* 1995, afl. 4, 300.

van vrouwenbewegingen.³ Omtrent mishandeling van mannen door hun echtgenotes is in de literatuur maar weinig empirisch materiaal beschikbaar. Een mogelijke verklaring hiervoor is enerzijds een schaamtevoel bij de betrokkene, maar ook het feit dat mannen doorgaans over een grotere financiële draagkracht beschikken, zodat zij het geweld makkelijker kunnen ontvluchten. Nog niet eens zo lang geleden kreeg men aandacht voor *seksueel misbruik van kinderen door verwanten*. Eén van de laatste taboes die werd doorbroken, betreft het *mishandelen van ouders door hun kinderen*. Dit wil zeggen dat men oudermishandeling pas zeer laat als een probleem is beginnen definiëren.⁴ In dit verband gaat het niet uitsluitend om financiële mishandeling, maar evenzeer om lichamelijke of psychische mishandeling, en/of verwaarlozing. Een mogelijke, maar geen exclusieve verklaring die men in de literatuur vaak tegenkomt, betreft de spanningen die de verzorging van een verzwakte ouder met zich meebrengt.⁵

Ten tweede lijkt een internationale eensluidende definitie te ontbreken. Het zoeken naar een uniforme definitie wordt bemoeilijkt omdat de termen 'intrafamiliaal' en 'geweld' rekbare begrippen zijn, waaromtrent geen consensus bestaat. Dient men bijvoorbeeld verbale agressie tegenover kinderen eveneens te zien als een vorm van mishandeling, en wat met een eenmalige uit de hand gelopen ruzie tussen partners? Het voeren van empirisch onderzoek wordt bemoeilijkt door te werken met vage begrippen die moeilijk te operationaliseren zijn.

Ten derde vindt deze vorm van geweld plaats in de private sfeer van het gezin, een terrein waar publieke actoren zich nauwelijks op geven.

Ten vierde heeft er lange tijd een taboesfeer gehangen rond huiselijk geweld.

De maatschappelijke aandacht voor huiselijk geweld is m.i. terecht toegenomen. Kennis van structurele en individuele factoren die samenhangen met intrafamiliaal geweld kan helpen bij het verwerven van inzicht in de context waarin dit geweld plaats vindt. Dit inzicht kan op zijn beurt bijdragen tot de ontwikkeling van preventie- en behandelingsstrategieën voor slachtoffers en daders. In deze optiek is het van cruciaal belang aandacht te besteden aan de relaties tussen slachtofferschap en ouderschap. Hoewel slechts een minderheid van de slachtoffers later dader wordt, verdient deze 'cycle of violence' de aandacht.⁶ Steeds meer conflicten in het publieke domein vinden immers hun oorsprong in de private levenssfeer.⁷

2. Stijging van intrafamiliaal geweld?

Hierboven werd gewezen op de toegenomen maatschappelijke aandacht voor intrafamiliaal geweld. Niet alleen de aandacht voor dit fenomeen is toegenomen.

3. *Ibid* 303.

4. J. VAN WEEGHEL, E. FABER, "Mishandeling van ouderen: een sociaal probleem?", *Tijdschrift voor criminologie* afl. 4, 1995, 333.

5. S. HERZBERGER, *Violence within the family, social psychological perspectives*, Colorado, West View Press, 1996, 14-15.

6. S. DIJKSTRA, "Perpetuum mobile, De overdracht van geweld betwist", *Tijdschrift voor criminologie* 1995, afl. 4, 346.

7. P. PONSAERS, Nieuwe vormen van conflict: de technologische revolutie en de transformatie van de openbare orde, *Panopticon* 2000, 153.

Uit methodologisch verschillende bronnen blijkt bovendien dat dit fenomeen in omvang toeneemt. Ik baseer mij hiervoor op gegevens afkomstig van de officiële jaarrapporten van de geregistreerde criminaliteit,⁸ bevolkingssurveys⁹ en gegevens afkomstig van hulpverleningsinstanties.¹⁰ Men kan zich de vraag stellen of het hier gaat om een reële stijging, dan wel om een artefact. Dat methodologisch totaal verschillende onderzoeksmethoden tot gelijkaardige resultaten komen, staft de hypothese dat er sprake is van een reële stijging. Het spreekt voor zich dat elk van de hierboven vermelde methoden hun voor- en nadelen hebben. Bij een reconstructie van een precair fenomeen zoals huiselijk geweld, is triangulatie echter onontbeerlijk. Het geheel is immers meer dan de som van de delen.

3. Probleemstelling

In dit verkennend empirisch onderzoek wordt een analyse beoogd van de politionele registraties inzake huiselijk geweld. Hierbij wordt beroep gedaan op de officiële cijfers zoals die verwerkt worden door de afdeling Politiebeleidsondersteuning van de algemene politiesteundienst. Deze data zijn de enige *systematisch (per gemeente) bijgehouden* statistieken omtrent intrafamiliaal geweld, waarachter een wetenschappelijk verantwoorde methodiek schuilgaat.¹¹ Het dient beklemtoond dat deze benaderingswijze een zware onderschatting van de werkelijke prevalentie van huiselijk geweld met zich meebrengt. Toch heeft deze benaderingswijze enig nut: ik ga ervan uit dat ernstige, soms zelfs levensbedreigende vormen van geweld een grotere kans maken om gemeld te worden aan de politiediensten. Bijgevolg krijgen we een (nog steeds vertekend) beeld van ernstige vormen van intrafamiliaal geweld. Deze analyse dient hoe dan ook gezien te worden als een onderdeel van een studie naar het globale beeld over intrafamiliaal geweld dat enkel via triangulatie van onderzoeksmethoden kan opgehangen worden. In een aantal voorbereidende analyses worden twee doelstellingen gesteld: een kleine trendanalyse dient uit te maken of in België sprake is van een stijging van de registraties inzake intrafamiliaal geweld. Hoewel kan betoogd worden dat een periode van vier jaar te vroeg is om te spreken van een echte trend, leek het interessant om een voorlopige stand van zaken op te maken. Vervolgens worden de provincies Oost- en West-Vlaanderen naderbij

8. Sinds 1994 wordt een federale geïntegreerde politiestatistiek aangemaakt door de afdeling Politiebeleidsondersteuning van de APSD.

9. Zie: T. VAN DIJK, *Huiselijk geweld: aard, omvang en hulpverlening*, Den Haag, Ministerie van Justitie, 1997 en R. RÖMKENS, *Gewoon geweld? Omvang, aard, gevolgen en achtergronden van geweld tegen vrouwen in heteroseksuele relaties*, Amsterdam, Lisse, 1992.

10. Zo is het aantal meldingen bij vertrouwensartscentra sinds hun oprichting verdubbeld. Zie: P. PONSAERS, P. HEBBERECHT, *Empirische criminologie*, Gent, RUG 11 (cursus RUG-Criminologie).

11. De presentatie gebeurt doorgaans in criminaliteitsgraden. De criminaliteitsgraad is een relatieve maat voor het kwaad en geeft het aantal politieel geregistreerde misdrijven weer t.o.v. het aantal inwoners in een gemeente. De graden dienen te worden gelezen als het aantal misdrijven per 1000 inwoners. Deze houden evenwel geen rekening met het aantal dagelijkse bezoekers van een gemeente. Met de nodige voorzichtigheid kunnen vergelijkingen gemaakt worden tussen steden.

bekeken.¹² Hierbij wordt eveneens een onderscheid gemaakt naar een typologie van gemeenten. De finaliteit van dit onderzoek ligt echter in het ondernemen van een poging tot *contextualiseren van de verschillen inzake registraties op basis van enkele structurele kenmerken van gemeenten*.¹³ Hier wordt m.a.w. nagegaan of verschillen inzake geregistreerde criminaliteit kunnen geraamd worden op basis van een selectie van structurele indicatoren. De aandacht gaat in dit onderzoek uit naar de mate van sociale uitsluiting van de arbeidsmarkt, het gemiddeld maandelijks inkomen per inwoner, de (groot)stedelijke context, de mate van etnische heterogeniteit, en ten slotte de provincie als potentiële indicator.

4. Operationalisering van de theoretische concepten en concrete onderzoekshypothesen

Hieronder wordt beschreven hoe de theoretische concepten empirisch gereconstrueerd werden. De lezer vindt hierbij eveneens een korte formulering van onderzoekshypothesen. In het kader van een verkennend onderzoek werd een selectie gemaakt van potentiële verklarende variabelen. Deze gebeurde aan de hand van een doornamen van zowel theoretische als empirische literatuur.¹⁴ Er zijn uiteraard nog andere indicatoren die een rol spelen bij het zoeken naar verklaringen inzake huiselijk geweld. Zo is densiteit, geoperationaliseerd als het aantal kamers per woning en het aantal inwoners per kamer een indicator die in vroeger onderzoek reeds succesvol werd gehanteerd.¹⁵ De keuze der variabelen werd beïnvloed door de beschikbaarheid, betrouwbaarheid en de geldigheid van de variabelen.

INTRAFAMILIAAL GEWELD

De strafwetgever maakt een onderscheid tussen opzettelijke en onopzettelijke slagen en verwondingen. Binnen de categorie opzettelijke slagen en verwondingen wordt nog eens een onderscheid gemaakt tussen slagen en verwondingen binnen familieverband en buiten familieverband. Met slagen en verwondingen binnen familieverband wees de strafwetgever oorspronkelijk op de aanwezigheid van bloedverwantschap. De politiediensten noteren heden ten dage echter elke vorm van slagen en verwondingen waarvan zij kennis nemen onder de subrubriek 'binnen de familie', indien het bloedverwantschap duidt op elke vorm van samenleven.¹⁶ Dit is het resultaat van de Wet van 24 november 1997 met als

12. Oost- en West-Vlaanderen werden geselecteerd omdat deze provincies relatief sterk op elkaar gelijken inzake politieel geregistreerde criminaliteit en inzake slachtofferschap.

13. De ruwe data m.b.t. de structurele indicatoren zijn afkomstig van het Nationaal Instituut voor Statistiek.

14. Een recente bundeling van onderzoeksresultaten vindt men in: G. KANTOR, J. JASINSKI (red.), *Out of the darkness, Contemporary perspectives on family violence*, Thousand Oaks, Sage, 1997.

15. O. GALLE, E. GOVE, J. MC PHERSON, "Population and density: what are the relations for men?", *Science* 1972, afl. 188, 23-30. De auteurs vonden een sterk positief verband tussen geweld en het aantal inwoners per kamer.

16. Dus ook het samenleven van ongehuwde partners.

doel het geweld tegen partners tegen te gaan.¹⁷ Deze wet kan gezien worden als een initiatief van de wetgever om zich aan te passen aan de huidige maatschappelijke ontwikkelingen zoals samenwonen van ongehuwde partners. Het gaat hier zowel om slagen tussen partners als om slagen en verwondingen gepleegd op kinderen. In het Strafwetboek worden een aantal specifieke vormen van intrafamiliaal geweld expliciet vermeld: misdrijven gepleegd door ouders op kinderen beneden de leeftijd van zestien jaar en op onbekwamen.¹⁸ In dit onderzoek wordt weinig aandacht besteed aan de onderlinge verhoudingen tussen de onderscheiden vormen van geweld om twee redenen. *Ten eerste* worden uitspraken beoogd omtrent intrafamiliaal geweld *sensu lato*. *Ten tweede* wordt een methodologisch probleem vermeden bij de uitvoering van de multivariate analyse: een gebrek aan eenheden binnen de verschillende categorieën kan leiden tot verkeerde specificatie van relaties. Toch houden we eraan de lezer een beeld te geven hoe deze geweldsvorm zich politieel weerspiegelt. Een analyse van de jaarrapporten van de geregistreerde criminaliteit over de verschillende jaren sinds 1994 (zero-jaar) maakt duidelijk dat de hoofdmoot nog steeds bepaald wordt door de categorie 'geweldsplegingen binnen algemene familiale moeilijkheden'. De overige categorieën zijn verwaarloosbaar klein in graden. Het gaat om de categorieën 'tegen ouders', 'tegen bloedverwanten in opgaande lijn', 'door de ouders op een kind of onbekwame'. Het is juist deze laatste categorie waarin zich de grootste procentuele stijging voordoet. De categorieën die betrekking hebben over verwantschap in stijgende lijn lijken te dalen.

SOCIALE UITSLUITING VAN DE ARBEIDSMARKT

De mate van sociale uitsluiting werd in deze analyse geoperationaliseerd door de gemeenten in Oost- en West-Vlaanderen in te delen in eerder homogene subgroepen aan de hand van een hiërarchische clusteranalyse. Er wordt rekening gehouden met de percentages uitkeringsgerechtigde volledige werklozen en de percentages bestaansminimumtrekkers. Dergelijke methode laat toe een onderscheid te maken tussen gemeenten met een lage, een matige en een hoge graad van sociale uitsluiting van de arbeidsmarkt. Over de relatie tussen sociale uitsluiting en geweldscriminaliteit werden reeds bibliotheken volgeschreven. Als hypothese wordt gesteld dat politieele registraties van intrafamiliaal geweld hoger zijn in gemeenten die gekenmerkt worden door een hoge mate van sociale uitsluiting. Deze hypothese vindt zijn oorsprong in de mening dat een groot deel van het (huiselijk) geweld een onaangepaste reactie is op structurele ongelijkheid in de samenleving.¹⁹ Sociale uitsluiting is op zich bepalend voor de verdere ontplooiingskansen van groepen: ongelijkheid in onderwijs, huisvesting zijn hiervan gekende voorbeelden.

17. Wet van 24 november 1997 strekkende om het geweld tussen partners tegen te gaan, *B.S.* 6 februari 1998. De verruiming is concreet zichtbaar in artikel 2.

18. Art. 410 Sw.

19. J. YOUNG, "Ten points of realism", R. MATTHEWS, J. YOUNG (red.), *Rethinking criminology, the realist debate*, London, Sage, 1989, 33.

Wie de jaarrapporten van de geregistreerde criminaliteit erop naslaat, stelt vast dat sterk verstedelijkte gebieden stevast hogere criminaliteitsgraden hebben dan rurale gebieden. Dit betekent dat hoe meer een gebied verstedelijkt is, hoe groter de criminaliteitsgraad per 1000 inwoners is.²⁰ Hier wordt nagegaan of dit eveneens geldt voor de criminaliteitsgraad inzake intrafamiliaal geweld. Verstedelijking werd geoperationaliseerd door de gemeenten in te delen in subgroepen op basis van een eigen interpretatie van de gemeentetypologie die gebruikt wordt door de afdeling Politiebeleidsondersteuning van de algemene politiesteundienst. Er wordt een ruw onderscheid gemaakt tussen eerder verstedelijkte gebieden²¹ en eerder rurale gebieden.²²

HET GEMIDDELD MAANDELIJKS INKOMEN PER INWONER

Het gemiddeld inkomen per inwoner is een indicator voor de rijkdom van de inwoners van de gemeente. Een laag gemiddeld inkomen per inwoner kan leiden tot problemen inzake verwerving van (consumptie)goederen, met de nodige spanningen als gevolg. Dit verondersteld verband op individueel niveau is mogelijk terug te vinden op structureel niveau.

ETNISCHE HETEROGENITEIT

Dit concept werd in deze analyse geoperationaliseerd door te kijken naar het aandeel niet-Europese vreemdelingen in een gemeente. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen gemeenten die lager scoren dan het gemiddelde in de beide provincies en gemeenten die hoger scoren dan het gemiddelde. Het bestuderen van de relatie tussen etniciteit en criminaliteit is altijd een controversieel onderwerp geweest. Denk maar aan het recente voorstel van Minister van Justitie VERWILGHEN om de relatie tussen allochtonen en criminaliteit in kaart te brengen. Toch mag men dit onderwerp niet uit de weg gaan.²³ Het is mij er uiteraard niet om te doen vreemdelingen te demoniseren. De aanleiding voor de opname van dit concept ligt bij een Britse kwalitatieve studie, die verschillen tussen blanke en zwarte moeders onderzocht inzake aangiftegedrag van kindermisbruik. Er werd geconcludeerd dat de aangiftebereidheid van zwarte moeders lager lag dan bij de blanke moeders uit angst voor stigmatisering van de zwarte gemeenschap door de blanke gemeenschap.²⁴ Intensievere studies van individuen en buurten zijn uiteraard noodzakelijk om de gevonden verbanden in zijn juiste context te

20. E. DEVROE, P. PONSAAERS, R. STOOP, M. BEULLENS, De fetisj van de grootstedelijke criminaliteit, over verschillen in geweldspatronen, *Planologisch Nieuws* 1999, afl. 3, 95.

21. De steden, agglomeratiegemeenten, kleine steden en sterk morfologisch verstedelijkte gemeenten in de beide Vlaamse provincies.

22. De matig en zwak morfologisch verstedelijkte gemeenten.

23. J. FEYS, Etniciteit en criminaliteitsonderzoek. Enkele bedenkingen bij de mogelijkheden van onderzoek naar de relatie tussen allochtonen en criminaliteit, *Panopticon* 1999, 510-522.

24. C. BERNARD, "Black mothers' emotional and behavioral response to the sexual abuse of their children", in G. KANTOR, J. JASINSKI (red.), *o.c.*, 80-89.

plaatsen. Hier wordt echter een poging ondernomen om te kijken of deze bevinding weerklinkt op structureel niveau.

5. Mogelijkheden en beperkingen van dit onderzoek

Het is noodzakelijk om even stil te staan bij de mogelijkheden en beperkingen van dit onderzoek. Enkele belangrijke opmerkingen zijn hier dan ook op zijn plaats: de gevonden empirische onderzoeksresultaten die inspirerend werkten bij het voeren van dit onderzoek, situeerden zich zonder uitzondering op *individueel niveau*. Zo werden de effecten van opleidingsniveau, geslacht, inkomen, afkomst, ... op het al of niet goedkeuren van huiselijk geweld, daderschap en slachtofferschap onderzocht. Dit onderzoek verschilt echter wezenlijk van de in de literatuur aangetroffen voorbeelden. Het betreft hier immers een analyse op *geaggregeerd niveau*. Inspiratie werd gevonden binnen de ecologische benaderingswijze binnen de criminologie.²⁵ De aandacht gaat naar de structurele relaties die bestaan tussen intrafamiliaal geweld als *sociaal fenomeen*²⁶ en de verklarende variabelen, zijnde aggregaten van individuele feiten. Baanbrekend werk werd in dit verband geleverd door R. SHAW en C. MCKAY.²⁷ De grootste troef van deze benaderingswijze ligt juist in de mogelijkheid om concentraties van criminaliteitsvormen in bepaalde types van steden of gemeenten bloot te leggen. Dergelijke benaderingswijze kan een cruciale rol spelen bij de uitbouw van een verantwoord preventiebeleid.²⁸ Dit is volgens mij de belangrijkste reden waarom deze benaderingswijze recent enige toepassingen kent.²⁹ De lezer dient zich bij de interpretatie van deze structurele analyse stevast te wapenen tegen een aantal veel voorkomende hindernissen in deze onderzoekstraditie. Vooreerst is er de *ecologische four*: resultaten die gevonden worden op structureel niveau kunnen niet altijd zonder gevaren worden getransponeerd naar het individueel niveau. De verleiding hiertoe is echter steeds aanwezig, temeer omdat geen individuele dader- en slachtoffergegevens beschikbaar zijn op niveau van de politionele registraties. Hierop wordt later nog teruggekomen. *Ten tweede* dienen we ons te behoeden voor overgeneralisatie. Dit komt neer op het 'verklaren' van alle vormen van criminaliteit vanuit dezelfde theoretische concepten zoals sociale uitsluiting. De lezer dient m.a.w. attent gemaakt te worden op het gevaar te ver-

25. Het ecologisch perspectief onderzocht de relatie tussen de aard, spreiding en omvang van criminaliteitspatronen en de stedelijke context. Deze stroming gaat reeds terug tot de cartografische School (19de eeuw) en de Chicago-school in de jaren '20. Ze kan eigenlijk beschouwd worden als de moeder van de 20ste-eeuwse Noord-Amerikaanse sociologische criminologiebeoefening. Niet alleen besteedde men aandacht aan structurele, maar ook aan culturele en sociale controleaspecten van criminaliteit.

26. Nl. de politionele registraties.

27. R. SHAW, C. MCKAY, *Juvenile delinquency in urban areas*, Chicago, University press, 1942.

28. W. DE HAAN, "Sociaal beleid als structurele criminaliteitspreventie", in E. LISSENBERG, S. VAN RULLER, R. VAN SWAANINGEN, *Tegen de regels III. Een inleiding in de criminologie*, Nijmegen, Ars aequi libri, 1999, 243-257.

29. Ik beveel volgende artikelen aan de geïnteresseerde lezer aan: J. VAN DER LEUN, E. SNEL, G. ENGBERGSEN, "Ongelijkheid in veiligheid", *Tijdschrift voor criminologie* 1998, afl. 4, 370-383 en D. GOTTFREDSON, R. MC NEIL III, G. GOTTFREDSON, "Social area influences on delinquency: a multilevel analysis", *Journal of research in crime and delinquency* 1991, vol. 28, afl. 2, 197-227.

vallen in *naïeve causaliteit*, hetgeen sommige latere adepten van de ecologische benadering terecht werd verweten.³⁰

Aangezien dit onderzoek in zijn geheel gebaseerd is op politieel geregistreerde criminaliteit, is het goed even te herinneren aan de beperkingen die politiestatistiek met zich meebrengen. Het gebruik van politieke statistiek is dan ook een terechte *derde* kritiek. De registratiebereidheid bij de politiediensten verschilt ongetwijfeld naar de ernst van het geweld, en naar achtergrondkenmerken van slachtoffers en getuigen, zoals het opleidingsniveau, de geloofwaardigheid, de leeftijd van het slachtoffer, ...³¹ Tevens is ook de aangiftebereidheid bij deze misdrijven zeer laag. Dit heeft ongetwijfeld te maken met de taboesfeer die rond het thema hangt, maar eveneens met de hoedanigheid van het slachtoffer. Kinderen zullen ongetwijfeld uit angst voor represailles of uit schaamte minder vaak een aangifte doen dan volwassenen. Financiële afhankelijkheid kan eveneens een reden zijn waarom geen aangifte wordt gedaan van geweld. Een stijging van politieke criminaliteitscijfers moet steeds bekeken worden vanuit complexe interactieprocessen tussen daders, slachtoffers, de overheid en de bevolking.³²

6. Methodologie

Om de verschillen inzake registraties van intrafamiliaal geweld te contextualiseren, wordt een multivariate analyse uitgevoerd. Het maken van voorspellingen m.b.t. de waarden van een afhankelijke variabele op basis van predictoren gebeurt doorgaans aan de hand van een lineaire regressieanalyse. Een determinatiecoëfficiënt geeft weer hoe goed de voorspellingen zijn.³³ De partiële richtingscoëfficiënten geven ons de verandering (toename of afname) in de afhankelijke variabele, daar waar de onafhankelijke variabele met één eenheid toeneemt. In deze situatie is de afhankelijke variabele de totale jaargraad voor intrafamiliaal geweld. Deze graden hebben telkens kleine waarden. Dit leidt ertoe dat in een lineaire regressie de richtingscoëfficiënten de werkelijkheid over- of onderschatten. Daarom wordt geopteerd voor logistische regressie. Deze techniek impliceert een dichotome afhankelijke variabele op nominaal niveau.³⁴ De verklarende variabelen zijn zowel van het metrisch (inkomen) als het parametrisch niveau (etnische heterogeniteit, stedelijke context, sociale uitsluiting, provincie). In een logistische regressie worden de odds op een hoge *versus* een lage

30. Een kritische bespreking van het ecologisch perspectief vindt men bij E. KLEEMANS, *Strategische misdaadanalyse en stedelijke criminaliteit, doctoraal proefschrift*, Internationaal politie-instituut Twente, 1996, 289.

31. P. PONSASERS, E. DEVROE, M. BEULLENS, *Politieke statistische informatieverwerking*, Handboek politiediensten, Kluwer, 1996.

32. P. HEBBERECHT, H. HOFMAN, K. PHILLIPETH, P. COLLE, *Een buurtgericht onderzoek naar criminaliteit, onveiligheid en preventie*, Gent, UG, 1990, 4 (Een onderzoek in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken).

33. De proportie verklaarde variabiliteit in de afhankelijke variabele op basis van de onafhankelijke variabelen.

34. Dit betekent dat slechts twee waarden worden toegekend aan de afhankelijke variabele: er wordt een onderscheid gemaakt tussen een lage graad en een hoge graad. Als breekpunt werd gekozen voor het rekenkundig gemiddelde.

criminaliteitsgraad geraamd op basis van de geselecteerde predictoren, covarianten genaamd.³⁵ Een logistische richtingscoëfficiënt wordt geïnterpreteerd als de verandering in logodds bij toename van de verklarende variabele met één eenheid. In een multivariate analyse gaat het om het effect van één onafhankelijke variabele, controlerend voor het effect van de overige in het model opgenomen variabelen. Omdat de verandering in logodds een substantieve interpretatie in de weg staat, worden de oddsratio's (verhouding tussen twee odds) naast de logistische coëfficiënten vermeld.³⁶ Uit een voorbereidende analyse bleek dat multicollineariteit geen zwaar probleem was. Tot slot wordt gewezen op het feit dat alle Oost- en West-Vlaamse gemeenten betrokken werden in de analyse, met uitzondering van de gemeente Kluisbergen die de criminaliteitscijfers voor het jaar waarop de analyse betrekking heeft (1998) niet heeft doorgestuurd naar de afdeling Politiebeleidsondersteuning. Strikt genomen gaat het hier dus niet om een steekproef. De resultaten kunnen evenwel niet geëxtrapoleerd worden naar het gehele Belgische grondgebied. Toch zal in de analyse gebruik gemaakt worden van de statistische significantietoets. Als argument wordt vaak gepleit voor het vergelijken van de populatie met een hypothetisch universum. Deze kwestie is filosofisch van aard en is in het verleden meermaals voorwerp geweest van discussie.³⁷

7. Federale trendanalyse intrafamiliaal geweld over de periode 1995-1998 op basis van de GICS

Tabel 1

Jaar	1995	1996	1997	1998
Jaargraad / 1000 inw.	1,29	1,31	1,45	1,53

Bron: APSD

Een federale analyse van de geregistreerde gevallen van intrafamiliaal geweld brengt ons tot de vaststelling dat de jaargraad een toenemend karakter kent. In 1995 bedroeg de jaargraad 1,29 feiten per 1000 inwoners. Het aandeel binnen het totaal aantal misdrijven tegen de lichamelijke integriteit is beperkt (ongeveer 25 %), maar kent toch een stijging sinds 1994 (het jaar waarop de GICS voor het eerst operationeel waren, ook wel zero-jaar genoemd).³⁸

35. De naam logistische regressie verwijst naar het natuurlijk logaritme van de odds op de afhankelijke variabele (logodds). Odds zijn te interpreteren als kansen: het gaat om de frequentie dat iets voorkomt tegenover de frequentie dat iets niet voorkomt. Voor een gedetailleerde bespreking zie: S. MENARD, *Applied logistic regression analysis*, London, Sage, 1995.

36. Veeleer dan vergelijkingen te maken tussen de categorieën onderling (indicatorcoding), wordt het effect van één categorie van een variabele vergeleken met het gemiddeld effect van die variabele op de odds op een hoge graad. (deviationcoding: vergelijken met 'the grand mean').

37. R. ADRIAANSE, "De toepasbaarheid van statistische toetsen op populatiegegevens", *Sociologische Gids* 1973, afl. 3, 159-171.

38. M. BEULLENS, E. DEVROE, P. PONSAERS, *Een vergelijkend jaaroverzicht van de criminaliteit in 1994-1995*, Diegem, Kluwer, 1996, 80-81.

In 1996 bedroeg de jaargraad 1,31 feiten per 1000 inwoners. Dit komt neer op een stijging met 0,8 %. Deze kleine toename is vooral te wijten aan het stijgend aantal registraties in de subrubriek 'bij algemene moeilijkheden'. Het gaat hier opnieuw om een goede 25 % van het totaal geregistreerde gevallen van misdrijven tegen de lichamelijke integriteit.³⁹

In 1997 werd een jaargraad van 1,45 feiten per 1000 inwoners vastgesteld. In vergelijking met 1996 gaat het om een stijging met 10,4 %. De stijging is op de eerste plaats te wijten aan het aandeel 'door ouders op hun kinderen beneden 16 jaar' (een stijging met 19,6 %!) en op de tweede plaats door het aandeel 'bij familiale moeilijkheden'. Ditmaal bedraagt het aandeel intrafamiliaal geweld 23 % van de misdrijven tegen de lichamelijke integriteit.⁴⁰

De ontwikkelingen rond de zaak Dutroux hebben ongetwijfeld hun impact gehad op de aangiftebereidheid en de taboesfeer die rond deze problematiek heerst. Toch kan de stijging niet eenzijdig worden toegeschreven aan het 'Dutroux-effect'. In 1998 wordt immers opnieuw een stijging vastgesteld. Het gaat om een jaargraad van 1,53; oftewel een stijging met 6,9 % tegenover 1997. In dit jaar bedraagt het intrafamiliaal geweld 27 % van de misdrijven tegen de lichamelijke integriteit.⁴¹ Gegevens voor 1999 zijn op het moment van onderzoek nog niet beschikbaar.

Hoewel deze analyse een stijgende tendens laat zien, is het nog te vroeg om te spreken van een echte trend. Toch mag men deze realiteit beleidsmatig niet onbenut laten. In het kader van een preventiebeleid zou de aandacht voor intrafamiliaal geweld niet mogen ontbreken.

8. Registratie van intrafamiliaal geweld in Oost- en West-Vlaanderen in 1998 op basis van de GICS

Tabel 2

Provincie	Intrafamiliaal geweld
Oost-Vlaanderen	2113 (62,77 %)
West-Vlaanderen	1253 (37,23 %)
Totaal	3366 (100 %)

Bron: eigen analyse op basis van APSD-data.

N = 64 in O. Vl.

N = 64 in W. Vl.

39. M. BEULLENS, E. DEVROE, P. PONSAERS, *Een vergelijkend jaaroverzicht van de criminaliteit in 1995-1996*, Diegem, Kluwer, 1997, 93.

40. E. DEVROE, P. PONSAERS, S. DE KLERCK, *Een vergelijkend jaaroverzicht van de criminaliteit in België op basis van de GICS in 1996-1997*, Diegem, Kluwer, 124-125.

41. S. DE KLERCK, N. TERRYIN, L. VANDERWAEREN, S. VAN DIEST, *Een vergelijkend jaaroverzicht van de criminaliteit in 1997-1998*, Diegem, Kluwer, 1999, 98.

Een procentuele vergelijking van de geregistreerde gevallen van intrafamiliaal geweld leert ons dat de provincie Oost-Vlaanderen het grootst aantal registraties kent (62,77 %). Dit komt neer op een jaargraad van 1,55 feiten per 1000 inwoners. De hoogste graad werd opgetekend in de gemeente Eeklo. Daar werden 2,83 feiten per 1000 inwoners geregistreerd. De laagste graad werd opgetekend in Laarne: er werd geen enkel geval geregistreerd.

In West-Vlaanderen werd de hoogste graad vastgesteld in Mesen: 6,23 feiten per 1000 inwoners. In de gemeenten Zonnebeke, Spiere-Helkijn, Gistel, Ruiselede, De Panne en Koksijde werden geen vaststellingen gedaan.

In wat volgt worden de registraties gepresenteerd op basis van een typologie van gemeenten, die door de afdeling Politiebeleidsondersteuning samengesteld werd.

Tabel 3

Typologie gemeente	Intrafamiliaal geweld
Gent (grote stad)	492 (14,61 %)
Kleine steden	896 (26,61 %)
Regionale steden	680 (20,20 %)
Agglomeratiegemeenten	98 (2,91 %)
Sterk morfologisch verstedelijkte gemeenten	423 (12,56 %)
Matig morfologisch verstedelijkte gemeenten	655 (19,45 %)
Rurale gemeenten	122 (3,62 %)
TOTAAL	3366 (100 %)

Bron: eigen analyse op basis van APSD-data.

N klnstd = 22
N Regstad = 6
N Agglgem = 5
N Sstrkmorf = 22
N Matigmorf = 57
N Ruraal = 15
N Grote steden = 1

Het hoogste percentage wordt teruggevonden in de *kleine steden* (26,61 %). Dit komt overeen met een jaargraad van 1,495. Het laagste percentage wordt geconstateerd in de *agglomeratiegemeenten*⁴² (2,91 %), hetgeen overeenkomt met een jaargraad van 1,187. *Gent* scoort procentueel net iets hoger dan de *sterk morfologisch verstedelijkte gemeenten*: resp. 14,61 % tegenover 12,56 %. In graden uitgedrukt betekent dit een jaargraad van 5,91 tegenover 3,906. Het feit dat *Gent* een grootstad is speelt hierin zeker een rol. De *matig morfologisch verstedelijkte*

42. Dit zijn gemeenten die samen met de kernstad één aaneengesloten gebied vormen.

gemeenten nemen 19,45 % van de registraties voor hun rekening. Hier moet wel opgemerkt worden dat deze gemeenten zeer sterk in de meerderheid zijn. Het gaat hier om de modale Vlaamse gemeenten. De *rurale gemeenten* nemen 3,62 % van de registraties voor hun rekening.

Op het eerste gezicht lijkt de grootstedelijke context een zekere rol te spelen. Procentueel gezien worden de meeste registraties immers gedaan in verstedelijkte gebieden.

9. Naar een structurele contextualisering voor de criminaliteitsgraden inzake intrafamiliaal geweld?

Dit onderdeel vormt de kern van het onderzoek: hier wordt een poging ondernomen om de variabiliteit inzake registraties van intrafamiliaal geweld te verklaren op basis van de geselecteerde covariaten. De resultaten kunnen ons meer inzicht geven in het fenomeen en kunnen eventueel inspirerend werken bij de uitbouw van een preventiebeleid.

Tabel 4

Verklarende variabelen	B	Sig.	Netto oddsratio	Betrouw. interval 95 %
Soc. uitsluiting:		0,0001		
Laag	-1,1378		0,3205	0,1694 - 0,6064
Matig	-0,5358		0,5852	0,2712 - 1,2626
Hoog	1,6737		5,3318	2,3132 - 12,2897
Verstedelijking:		0,0060		
Zwak tot matig	-0,6624		0,5156	0,3216 - 0,8268
Verstedelijkt	0,6624		1,9394	1,2094 - 3,1099
Provincie:		0,0012		
Oost-Vl.	0,9580		2,6066	1,4594 - 4,6556
West-Vl.	-0,9580		0,3836	0,2148 - 0,6852
Etniciteit:		0,0392		
Rel. homogeen	0,6958		2,0053	1,0351 - 3,8849
Rel. heterogeen	-0,6958		0,4987	0,2574 - 0,9661
Inkomen / maand	-0,0744	0,3088	0,9283	0,8043 - 1,0713

Bron: eigen analyse op basis van data afkomstig van APSD en NIS.

N = 128

Dependent: Graad voor intrafamiliaal geweld: laag *versus* hoog

Initial loglikelihood: 175,4404

Loglikelihood: 127,072

Nagelkerke $Rsq^{43} = 0,422$

Model chi-kwadraat: 48,369; df: 6; sig.: 0,000.

Classificatietabel: correct laag: 79,17 %; correct hoog: 71,43 %; overall correct: 75,78 %.

Bovenstaande tabel geeft de uitkomsten weer van de logistische regressie. Een blik op de logistische coëfficiënt (B) zegt iets over de richting van de relatie, terwijl de partiële oddsratio's de lezer van dienst zijn bij een substantieve interpretatie van de resultaten. Dit structureel verklaringsmodel verklaart 42,2 % van de variabiliteit in de graad van intrafamiliaal geweld. In 79,17 % van de gemeenten werd een lage graad voorspeld en geobserveerd. In 71,43 % van de gemeenten werd een hoge graad geobserveerd en voorspeld. Dit brengt het totaal aantal correcte voorspellingen op 75,78 %. M.a.w. in ongeveer drie op vier gemeenten werden correcte voorspellingen gemaakt omtrent het voorkomen van een hoge graad voor intrafamiliaal geweld op basis van de geselecteerde covariaten. De model-chi-kwadraat-toets is zeer significant (0,000). Hieronder worden de relatieve effecten van de covariaten besproken.

Sociale uitsluiting: gemeenten met een hoge mate van sociale uitsluiting van de arbeidsmarkt hebben 5,3318 keer meer kans op een hoge graad voor intrafamiliaal geweld dan men gemiddeld zou verwachten over de verschillende categorieën van sociale uitsluiting heen. Dit effect is zeer significant. In de overige categorieën dalen de odds. Hier wordt dus duidelijk een sterk structureel effect gesuggereerd van sociale uitsluiting op de graad voor intrafamiliaal geweld.

Verstedelijking: In verstedelijkte gebieden nemen de odds op een hoge graad toe met 93,4 % t.o.v. het gemiddeld effect van verstedelijking. Dit effect is eveneens sterk significant.

Provincie: Oost-Vlaamse gemeenten hebben dan weer een hogere kans op een hoge criminaliteitsgraad dan het gemiddeld effect over de provincies heen (netto oddsratio van 2,6066). Ook dit effect is sterk significant. Ter verklaring van de provinciale impact dient wellicht een beroep te worden gedaan op één of meerdere intermediaire socio-economische of demografische variabelen, die niet in het model zijn opgenomen. Verder onderzoek is nodig om dit verschil te verklaren.

Etnische heterogeniteit: Etnisch heterogene gemeenten hebben een significant lagere kans op een hoge graad dan het gemiddelde (oddsratio van 0,4987). Deze analyse kan wijzen op een verschil in aangiftebereidheid tussen sterk heterogene gemeenten en sterk homogene gemeenten. Anderzijds kan dit evengoed wijzen op een cultureel verschil in geweldsbeleving. Het kan niet voldoende benadrukt worden dat deze analyse hierover geen uitsluitsel geeft. Individuele data kunnen hierover bevestiging geven, deze zijn echter nog niet voorhanden.

Inkomen: Bij toename van het gemiddelde maandelijks inkomen in de gemeente met één eenheid (1000 BEF), nemen de odds op een hoge graad af met 7 % (oddsratio van 0,9283). Dit verband is evenwel niet significant.

43. Dit is een poging tot omzetten van de verandering in de likelihood-waarde naar een determinatiecoëfficiënt zoals die gekend is in een lineaire regressie. Het is goed voor ogen te houden dat dit geen echte determinatiecoëfficiënt is.

10. Bedenkingen bij de resultaten

Op basis van dit kleine empirisch onderzoek kan worden vastgesteld dat de kans op een hoge graad voor intrafamiliaal geweld hoger of lager is in bepaalde geografische entiteiten. Indien uit verder onderzoek blijkt dat de realiteit die hier gesuggereerd wordt, geen al te sterke vervorming is van de werkelijke prevalentie van ernstige vormen van intrafamiliaal geweld, kan men zich bij de uitbouw van preventieprojecten vooral richten tot specifieke buurten, en doelgroepen. Hieronder volgen enige bedenkingen.

De mate van sociale uitsluiting wordt hier naar voor geschoven als de sterkste predictor voor de graad van intrafamiliaal geweld. Dit stemt tot nadenken. Alhoewel *heel* voorzichtig dient omgesprongen te worden bij de interpretatie van structurele effecten op individueel niveau, krijgen de gevonden verbanden in zekere mate een individuele connotatie: de politionele registraties gebeuren immers naar *pleegplaats*, en bij intrafamiliaal geweld kan – veeleer dan bij eigendomsdelicten – aangenomen worden dat de *pleegplaats samenvalt met de woonplaats van de dader*. Veel gevallen van intrafamiliaal geweld worden immers gepleegd in de private sfeer, zeg maar in de thuissituatie. Op basis van de vaststelling dat de mate van sociale uitsluiting als structureel gegeven zeer sterk samenhangt met de kans op een hoge criminaliteitsgraad rijst de vraag of voldoende structurele inspanningen worden gedaan in het kader van een preventiebeleid om intrafamiliaal geweld te voorkomen? Met structurele inspanningen verwijs ik naar een sociaal preventieve aanpak van (intra)familiaal geweld. Een kritische analyse van het huidige veiligheidsbeleid laat in dit verband een zekere dualiteit zien: hoewel erkend wordt dat een veiligheidsbeleid meer inhoudt dan een louter politionele en/of justitionele aanpak, wordt aangetoond dat de repressieve maatregelen een veel gedetailleerdere uitwerking kennen dan de sociaal preventieve aanpak van criminaliteit.⁴⁴ De primaire doelstellingen van een repressieve preventieve aanpak ligt in het voorkomen van slachtofferschap via verhoogde situationele controle en in een snel optreden van het justitieel apparaat. Bij de preventie van intrafamiliaal geweld dient men echter geen heil te verwachten van een louter politionele aanpak: omwille van het eerder private karakter en de lage aangiftebereidheid uit angst of schaamte zal meer bereikt worden met een structurele aanpak. Een structurele aanpak werkt immers in op de achterliggende oorzaken van intrafamiliaal geweld, daar waar een louter repressieve aanpak enkel symptomen bestrijdt. Sociale uitsluiting is een potentiële structurele bron van gezinsgeweld. Buitenlands onderzoek heeft dit reeds aangetoond.⁴⁵ Dit wil uiteraard niet zeggen dat het louter verschaffen van werk als eenvoudige oplossing naar voor wordt geschoven. Dergelijke redenering zou getuigen van een oppervlakkig inzicht in deze complexe materie. Sociale uitsluiting is immers slechts één van de vele voedingsbodems van spanningen in een gezin, die kunnen escaleren tot werkelijk geweld. Dit discours wil enkel aanvoeren dat blijvende inspanningen in de strijd tegen sociale uitsluiting die-

44. P. HEBBERECHT, "Het federaal veiligheidsplan versterkt de ongelijkheid inzake veiligheid", *Panopticon* 2000, 101-111.

45. J. GARBARINO, "The incidence and prevalence of child maltreatment", in L. OHLIN en M. TONRY (Red.), *Family violence*, Chicago, University of Chicago press, 1989, 219-261.

nen geleverd te worden. Het effect van een sociaal preventieve aanpak is in regel zeer moeilijk meetbaar, juist omdat de effecten hiervan zich pas op langere termijn laten gelden. Dit is een gegeven waar men in de huidige politieke constellatie onvoldoende rekening mee houdt. In dit opzicht is de verplichte effectevaluatie van structurele preventieprojecten aan de hand van de officiële criminaliteitsstatistieken problematisch te noemen.⁴⁶ Duurzame effecten kunnen enkel bereikt worden indien men streeft naar een zeker evenwicht tussen een harde en een zachte aanpak. De verhouding tussen een repressieve en sociale aanpak van intrafamiliaal geweld dient te worden bepaald door de ernst van het delict en de psychosociale context waarin het geweld plaatsvindt.

Naast blijvende inspanningen ter bestrijding van kansarmoede, werkloosheid dient men oog te hebben voor sensibiliseringsprogramma's zoals weerbaar maken van potentiële slachtoffers in scholen, trainingscursussen voor ouders in stress-situaties, ... Dergelijke opties kunnen een mentaliteitswijziging teweeg brengen.

Het lijkt zinvol in de toekomst aandacht te hebben omtrent de achtergrondkenmerken van slachtoffers die bereid werden gevonden hun slachtofferschap aan te geven. Hierbij dient eveneens gekeken te worden naar de culturele achtergrond van de betrokkenen. Het is immers niet uit te sluiten dat minderheidsgroepen inderdaad uit angst voor verdere stigmatisering minder geneigd zijn slachtofferschap aan te geven.

Het feit dat het gemiddeld inkomen een licht negatief effect heeft, zou mogelijk kunnen verklaard worden vanuit de hypothese dat inwoners van gemeenten met hoge inkomens veeleer zelf een oplossing zoeken om het geweld te stoppen. Het betekent uiteraard niet dat in rijkere gemeenten geen geweld gepleegd wordt.

11. Slotbedenkingen en aanbevelingen

Op de eerste plaats werd wetenschappelijk aangetoond dat er een structureel verband bestaat tussen de betrokken covariaten en de graad voor huiselijk geweld. Er kunnen wel degelijk predicties gemaakt worden van criminaliteitsgraden op basis van structurele eigenschappen van gemeenten. Dit is overigens niet alleen zo voor intrafamiliaal geweld.⁴⁷ De resultaten moeten echter wel in zijn juiste context geplaatst worden. Het nut van dergelijke analyse bestaat in het detecteren van problematische lokaliteiten, geografische gebieden, op basis van hun kenmerken. Dit is echter onvoldoende op zich. Deze analyse kan dan ook nooit meer betekenen dan een aanleiding voor meer diepgaand onderzoek op kleinere aggregatieniveaus. Deze benadering is hierbij slechts één mogelijke kijk op de zaak. Indien we een globaal beeld willen verkrijgen van intrafamiliaal geweld, dienen verschillende benaderingen complementair gebruikt te worden. In

46. P. HEBBERECHT, "Van preventiecontract tot veiligheids- en samenlevingscontract ... of de logica van een veiligheidsstaat", *Panopticon* 1997, 101-110.

47. Bijvoorbeeld voor de criminaliteitsgraden inzake autodiefstal en woninginbraak. Zie: L. PAUWELS, *Structurele indicatoren van enkele veel voorkomende vormen van criminaliteit*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling criminologie, UG, 2000.

dit opzicht is het aan te raden om in het kader van de Veiligheidsmonitor eveneens aandacht te hebben voor deze problematiek, teneinde een meer genuanceerde kijk op de zaak te verkrijgen. Naar de toekomst toe lijkt het ineenschuiven van slachtofferschapsenquêtes en self-reportstudies eveneens een beloftevolle optie. Dergelijke operatie kan toelaten een meer genuanceerd inzicht te krijgen in mogelijke correlaties tussen ouderschap en slachtofferschap. Systematisch onderzoek van de gegevens afkomstig uit de hulpverleningssector is eveneens aan te raden.

Hierboven werd beargumenteerd dat een interpretatie van structurele gegevens op individueel niveau niet altijd zonder gevaren is. Dit heeft vooral te maken met de afwezigheid van individuele dader- en slachtoffergegevens binnen de politionele registraties. Een uitbreiding van het huidige vattingsinstrumentarium is vanuit wetenschappelijk oogpunt onmisbaar. Het leidt geen twijfel dat een kwantitatieve en kwalitatieve aanpak complementaire onderzoeksinstrumenten zijn, doch m.b.t. een kwantitatieve aanpak is een volgende opmerking op zijn plaats. Multivariate analysemethoden hebben zich de laatste jaren razendsnel ontwikkeld. Bestaande technieken werden verfijnd, zodat onderzoekers beter dan ooit tevoren in staat zijn te komen tot zinvolle specificaties van relaties tussen variabelen. In de Belgische criminologiebeoefening is hier echter weinig van te merken. Meer nog, een vergelijking met de Angelsaksische empirische criminologiebeoefening laat een schril contrast zien. Het is daarom o.m. aan te raden dat hiervan gebruik wordt gemaakt bij toekomstige kwantitatieve initiatieven ter contextualisering van politieel geregistreerde criminaliteit, maar ook van slachtoffersenquêtes. Het *multi-levelperspectief* is in dit verband veelbelovend. Dergelijk perspectief houdt rekening met de effecten van verschillende aggregatieniveaus. De klemtoon op het *simultaan* effect van lokale en algemene niveaus heeft te maken met het feit dat de verschillende niveaus iets vertellen over de context. Ik citeer in dit verband K. JONES:⁴⁸

"If statistical modelling is going to be of any use in providing a valid description of reality, we require something that preserves between-place heterogeneity and does not annihilate space as context in a single equation which is fitted for all time and all places."

Multi-levelmodellen wapenen de onderzoeker tegen de ecologische en de atomistische fout. In dergelijke modellen wordt uitgegaan van de gedachte dat de maatschappelijke werkelijkheid een hiërarchisch systeem is waar invloeden bestaan van zowel individuele eigenschappen als van kenmerken op een hoger niveau. Individuen wonen in bepaalde buurten, bepaalde buurten zijn een onderdeel van gemeenten, gemeenten van provincies. Het komt er m.a.w. op neer het effect van de (groot)stedelijke context juist in te schatten: welk deel van de variabiliteit in slachtofferschap is te wijten aan buurtkenmerken en wat is te wijten aan individuele kenmerken? Een voorbeeld brengt verduidelijking. Is de kans nu groter dat sociaal uitgesloten (individueel kenmerk-level 1) slachtoffer worden in achtergestelde buurten (buurtkenmerk-level 2)?

48. K. JONES, *Everywhere is nowhere: multi-level perspectives on the importance of place*, inaugural lecture, The University of Portsmouth, 9 december 1993, 3.

Initiatieven waarbij de politiediensten statistische registraties maken van individuele dader- en slachtoffergegevens maken op dit ogenblik het voorwerp uit van een discussie. De afdeling politiebeleidsondersteuning van de APSD zal instaan voor de statistische verwerking van de data. Er zou aandacht besteed worden aan 32 variabelen. Uiteraard zal dit niet ogenblikkelijk van een leien dak lopen. Heel wat informaticatechnische aspecten spelen een rol bij de uitbreiding van het vattingsinstrumentarium. Vergeten wij evenmin de inspanningen die aan de basis zullen moeten geleverd worden. De politiediensten staan immers voor de registratietaak. Een degelijke opleiding en motivering is dienaangaande onontbeerlijk. Laten we hopen dat men van deze noodzakelijke verdere uitbouw van onze geïntegreerde politiestatistiek in de toekomst uitgebreid werk maakt. Dit komt een degelijke contextualisering alleen maar ten goede ...

12. Bibliografie

ADRIAANSE, R., "De toepasbaarheid van statistische toetsen op populatiegegevens", *Sociologische Gids*, 1973, afl. 3, 159-171.

BEULLENS, M., DEVROE, E., PONSAERS, P., *Een vergelijkend jaaroverzicht van de criminaliteit in 1994-1995 op basis van de GICS*, Diegem, Kluwer, 1996.

BEULLENS, M., DEVROE, E., PONSAERS, P., *Een vergelijkend jaaroverzicht van de criminaliteit in 1995-1996 op basis van de GICS*, Diegem, Kluwer, 1997.

DE KLERCK, S., TERRY, N., VANDERWAEREN, L., VAN DIEST, S., *Een vergelijkend jaaroverzicht van de criminaliteit in 1997-1998 op basis van de GICS*, Diegem, Kluwer Editorial, 1999.

DEVROE, E., PONSAERS, P., DE KLERCK, S., *Een vergelijkend jaaroverzicht van de criminaliteit in 1996-1997 op basis van de GICS*, Diegem, Kluwer Editorial, 1998.

DEVROE, E., PONSAERS, P., STOOP, R., BEULLENS, M., "De fetisch van de grootstedelijke criminaliteit, Over verschillen in geweldspatronen", *Planologisch Nieuws* 1999, 95-105.

DIJKSTRA, S., "Perpetuum mobile? De overdracht van geweld betwist", *Tijdschrift voor criminologie* 1995, afl. 4, 346-359.

FEYS, J., "Etniciteit en criminaliteitsonderzoek. Enkele bedenkingen bij de mogelijkheden van onderzoek naar de relatie tussen allochtonen en criminaliteit", *Panopticon* 1999, 510-522.

GALLE, O., GOVE, E., MC PHERSON, J., "Population and density: what are the relations for men?", *Science* 1972, afl. 188, 23-30.

- GOTTFREDSON, D., MC NEIL III, R., GOTTFREDSON, G., "Social area influence on delinquency: a multilevel analysis", *Journal of research in crime and delinquency* 1991, vol. 28, afl. 2, 197-227.
- HEBBERECHT, P., "Van preventiecontract tot veiligheids- en samenlevingscontract ... of de logica van een veiligheidsstaat", *Panopticon* 1997, 101-110.
- HEBBERECHT, P., "Het federaal veiligheidsplan versterkt de ongelijkheid inzake veiligheid", *Panopticon* 2000, 101-111.
- HEBBERECHT, P., HOFMAN, H., PHILLIPETH, K., COLLE, P., *Een buurtgericht onderzoek naar criminaliteit, onveiligheid, preventie*, Gent, UG, 1990.
- HERZBERGER, S., *Violence within the family, social psychological perspectives*, Colorado, Westview Press, 1997.
- JONES, K., *Everywhere is nowhere: multi-level perspectives on the importance of place, inaugural lecture*, The university of Portsmouth, 9 december 1993.
- KANTOR, G., JASINSKI, J., *Out of the darkness, contemporary perspectives on family violence*, Sage, Thousand oaks, 1997.
- KLEEMANS, E., *Strategische misdaadanalyse en stedelijke criminaliteit*, Universiteit Twente, 1996, 289 p.
- LISSENBERG, E., VAN RULLER, S., VAN SWAANINGEN, R., *Tegen de regels III. Een inleiding in de criminologie*, Nijmegen, Ars Aequi Libri, 1999.
- MATTHEWS, R., YOUNG, J. (red.), *Rethinking criminology, the realist debate*, London, Sage, 1989.
- MENARD, S., *Applied logistic regression analysis*, London, Sage, 1995.
- OHLIN, L., TONRY, M. (Red.), *Family violence*, Chicago, University of Chicago press, 1989.
- PAUWELS, L., *Structurele indicatoren van enkele veel voorkomende vormen van criminaliteit*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Criminologische wetenschappen, UG, Gent, 2000.
- PONSAERS, P., DEVROE, E., BEULLENS, M., *Politieele statistische informatieverwerking*, Handboek politiediensten, Kluwer editorial, 1996.
- PONSAERS, P., "Nieuwe vormen van conflict: de nieuwe technologische revolutie en de transformatie van openbare orde", *Panopticon* 2000, 147-161.
- PONSAERS, P., HEBBERECHT, P., *Empirische criminologie*, Gent, UG, 1999 (niet gepubliceerde cursus UG).

VAN DEN BRINK, A., JÜNGEN, J., "Thuisgeweld tegen vrouwen, Het meldpunt vrouwenopvang Amsterdam, 1991-1994", *Tijdschrift voor criminologie* 1995, 315-332.

VAN DER LEUN, J., SNEL, E., ENGBERGEN, G., "Ongelijkheid in veiligheid", *Tijdschrift voor criminologie* 1998, afl. 5, 370-383.

VAN DIJK, T., e.a., *Huiselijk geweld. Aard, omvang en hulpverlening*, Den Haag, Ministerie van Justitie, 1997.

VAN WEEGHEL, J., FABER, E., "Mishandeling van ouderen: een sociaal probleem?", *Tijdschrift voor criminologie* 1995, afl. 4, 333-345.